

ANAYASA HUKUKU

ANAYASA; bir devletin temel yapısını, işleyişini, organlarını, bunlar arasındaki ilişkileri ve temel hak ve özgürlükleri en üst düzeyde düzenleyen kurallar bütünüdür.

Katı anayasalar, değiştirilmeleri normal kanunlardan farklı ve daha zor usullere (nitelikli çoğunluk gerekir) bağlı olan anayasalardır.

Esnek anayasa ise değiştirilmeleri için kanunlardan farklı ve daha zor bir prosedüre ihtiyaç duyulmayan anayasalardır.

Çerçeve anayasa, iktidarın kullanımına ilişkin kurallarla temel haklara ilişkin hükümlerin ayrıntısız şekilde bir araya getirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Örneğin **Amerika Birleşik Devletleri** Anayasası.

Detaylı, uzun anayasalardır. Örneğin Federal Almanya, İspanya, Polonya, Portekiz..

DEMOKRATİK SEÇİMİN İLKELERİ

Demokratik sistemde düzenli aralıklarla yapılacak **özgür (serbest ve yarışmacı) seçimlerin, genel oy, eşit oy, oy verme hürriyeti, oyun gizliliği, açık sayım ve döküm** ile **seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetiminde yapılması** gibi, bilinen temel unsurlarını güvenceye bağlanması gerekir.

Türkiye'de siyasi partiler 1961 Anayasası'nda yer almış ve bu Anayasa döneminde Türkiye'de ilk kez Siyasi Partiler Kanunu düzenlenmiştir.

Kitle partisi: Üye sayısını mümkün olduğunca yüksek tutmaya çalışan ve **tüm kesimlerden üye yapmayı hedefleyen** ve bu kesimlere yönelik politikalar savunmayı amaçlayan partilere kitle partisi denir.

Kadro partisi: Bu partilerde amaç **üye sayısının fazlalığı değil, partiye seçimi kazandırmak için** tanınmış, vizyoner, popülaritesi yüksek kişileri üye yapmaktır.

Siyasi Partiler Kanunu'na göre **Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı** tarafından bir siyasi parti hakkında **KAPATMA DAVASI** açılması; **resen, Bakanlar Kurulu kararına bağlı olarak Adalet Bakanı'nın istemi üzerine veya bir siyasi partinin istemi** üzerine gerçekleştirilir. Bununla birlikte bugüne değin açılan tüm kapatma davaları **resen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı** tarafından açılmıştır.

KUVVETLER BİRLİĞİNE DAYANAN HÜKÜMET SİSTEMLERİ

Yasama ve yürütme iktidarlarının **yasama organında birleşmesi hâlinde meclis hükûmeti, yürütmeye birleşmesi hâlinde mutlak monarşi veya diktatörlük** rejimleri ortaya çıkar.

AMERİKAN BAŞKANLIK SİSTEMİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ şunlardır:

- Sert kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanır. Yasama ve yürütme kuvvetleri birbirinden kesin olarak ayrılmıştır.
- Yürütme yetkisi halk tarafından seçilen başkana, yasama yetkisi ise parlamentoya aittir. Yasama ve yürütme birbirinden bağımsız olup aynı kişiler her iki organda görev alamazlar.
- Başkanlık sisteminde başkan, yürütme yetkisinin tek sahibidir. Yürütme tek-başlı (monist) karakterlidir. Başbakan yoktur. Başkanın "sekreter" adı verilen bakanları, danışmanları ve diğer görevliler yürütmeye katkı verir.
- Başkan yasama organını feshedemez, yasama organı da güvensizlik oyuyla başkanının görevine son veremez.

YARI BAŞKANLIK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Kuvvetler ayrılığına dayalı hükûmet sistemleri arasına **Fransa'da 1962 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliği sonrasında anayasa hukuku literatüründe yer edinen yarı başkanlık sistemi** de katılmıştır. Maurice Duverger'e göre bir sistemin **yarı başkanlık** olarak nitelendirilebilmesi için cumhurbaşkanının **halk tarafından seçilmesi, cumhurbaşkanının önemli yetkilere sahip olması, yürütme görevini yerine getiren ve meclisin güvenine tabi olan bir başbakan ve bakanlar kurulunun bulunması** gerekir.

Sınav öncesinde son tekrar için hazırladığımız bu Gümüş Not;

Altın Notlar ve Altın Sorular'dan hazırlık yapan öğrencilerimizin anlayacağı şekilde kısaltılarak hazırlanmıştır.

www.akademiaof.com

1808 tarihli Sened-i İttifak, Osmanlı-Türk anayasacılık girişimlerinin başlangıç noktası olarak kabul edilir.

ÜNİTER - FEDERAL DEVLET

Üniter devlette tek bir anayasa, yasama organı ve hükümet varken; federal devlette federe devletlerin de kendi anayasaları, yasama organları ve hükümetleri bulunmaktadır. Üniter sistemi kabul eden demokrasiler arasında ise, Fransa, İngiltere, Japonya, Hollanda, İtalya, Norveç, Yeni Zelanda, İsveç ve Türkiye sayılabilir. Federal sisteme sahip başlıca ülkeler Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Almanya, İsveç, Avusturya, Avustralya ve Belçika'dır.

ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNE BAĞLI DEVLET

Atatürk'ün ve dolayısıyla Anayasanın benimsediği milliyetçilik anlayışının, "ırk, dil ve din gibi objektif benzerliklere değil; kader, kıvanç ve tasa ortaklığına ve birlikte yaşama arzusuna dayanan sübjektif milliyetçilik anlayışı" olduğu ve "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür" hükmünün de buna dayandığı söylenebilir.

YASAMA İŞLEMLERİNİN YARGISAL DENETİMİ:

Yürütme gibi yasama işlemlerinin de hukuka aykırı olmamasını gerekir. Türkiye'de de kanunların anayasa-ya uygunluğunun denetlenebilmesi için Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. Anayasa Mahkemesi, kanunların şekil ve esas bakımından Anayasa'ya uygunluğunu denetler.

Şekli - Yatay Eşitlik; kanunların genel ve soyut nitelikte olması ve herkese eşit olarak uygulanmasıdır.

Maddi – Dikey Eşitlik; farklı statü ve durumda olanlara farklı hükümlerin uygulanmasıdır.

HAK VE HÜRRİYETLERİN SINIRLANMASI:

2001 yılı Anayasa değişikliğiyle genel sınırlama sebepleri kaldırılmış ve sınırlamada gözetilmesi gereken yeni ölçütler olarak ölçülülük ilkesi ve öze dokunma yasağı getirilmiştir.

OLAĞAN DÖNEMLERDE TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN Sınırlamada uyulması gereken koşullar şunlardır:

- Kanunla yapılmalıdır.
- Yalnızca Anayasadaki sebeplere bağlı olarak sınırlanabilir.
- Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olmalıdır.
- Demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmamalıdır.
- Temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunmamalıdır.
- Laik Cumhuriyet'in gereklerine aykırı olmamalıdır.

Ölçülülük ilkesine aykırı olmamalıdır.

OLAĞANÜSTÜ YÖNETİMLERDE TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN SINIRLANMASI

Savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde, temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir... savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."